

Síntesi

Martí Cors

Departament de Geografia de la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona (UB)

REBUT: 14 DE DESEMBRE DE 2022 - ACCEPTAT: 15 DE JUNY DE 2023

La taula rodona de la Segona Jornada Masia i Territori: «Allotjament turístic al món rural» fou moderada per Ramon Serrat i Martí Cors i va comptar amb la presència de: Josep Margenat, titular d'Agroturisme Can Burguès, Santa Eulàlia de Ronçana (Vallès Oriental) i responsable de la sectorial d'Agroturisme de la Unió de Pagesos de Catalunya; Montserrat Coberó, directora dels Serveis Tècnics de la Confederació del Turisme Rural i l'Agroturisme de Catalunya (TURALCAT), amb una llarga carrera professional vinculada al desenvolupament de les àrees rurals catalanes a través de l'impuls del turisme sostenible i la valoració del patrimoni, i Enric López, codirector de l'Observatori del Turisme Rural d'Espanya i Portugal, professor i investigador del CETT-UB i membre de diferents comitès científics de congressos acadèmics nacionals i internacionals vinculats amb el turisme.

Les temàtiques que es van posar sobre la taula foren diverses, però totes vinculades als reptes actuals i de futur del turisme rural a Catalunya, amb una mirada transversal i sota el paraigua de la sostenibilitat. Per aquest mateix ordre, i atès que ens trobàvem just en el context postpandèmic, es va plantejar, en primer lloc, quina era la posició del turisme rural en la nova etapa postcovid i com encaixava el sector l'auge de turistes en aquest tipus d'establiments durant el període pandèmic. Tots els intervinents van estar d'acord

Correspondència: Martí Cors Iglesias. Departament de Geografia. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona. C/ de Montalegre, 6. 08001 Barcelona. Tel.: +34 934 037 878. A/e: marti.cors@ub.edu.

que la pandèmia havia fomentat certs tipus d'espais i establiments turístics, en detriment d'altres, entre els quals els que tenien a veure amb el contacte amb la natura i la presència no massiva de visitants. En aquest sentit, els establiments de turisme rural partien d'una situació avantatjosa, ja que permetien satisfer les demandes d'aquest turisme intern i de proximitat, l'únic turisme que es podia fer durant la pandèmia, que volia estar en contacte amb l'entorn rural i fer-ho en un allotjament no massificat. Per tant, davant la resiliència que va mostrar tenir el turisme rural durant la covid es va plantejar si hi havia el risc real d'una possible massificació del sector. Els participants van manifestar que si bé és cert que en certs llocs s'ha detectat un excés i una concentració de turistes —massificació— i que això pot malmetre la imatge del lloc, en línies generals, i de moment, la massificació no representava una amenaça per al turisme rural, ja que les característiques i l'estructura dels mateixos establiments, amb una capacitat molt limitada de places, no ho permet. En canvi, sí que podien suposar una amenaça per a la imatge del sector els comportaments altament incívics d'alguns turistes, molt minoritaris, que acaben provocant desperfectes a la casa i molèsties al veïnat, si n'hi ha.

En segon lloc, es va plantejar com s'havia d'encaixar l'agroturisme dins el marc del turisme rural, atès que l'agroturisme sovint resta poc visible davant la modalitat predominant del lloguer de la casa rural sencera, la qual a vegades res té a veure amb l'agroturisme. En aquest punt, Josep Margenat opina que cal una visibilitat més gran d'aquesta modalitat, la qual no només té a veure amb l'allotjament turístic, sinó també amb altres activitats que els visitants poden fer dins les explotacions agràries. Segons ell, la corba del cens d'explotacions agràries a Catalunya no para de caure i, davant d'aquesta tendència, un dels principals objectius de l'agroturisme és proporcionar uns ingressos complementaris als pagesos per assegurar la continuïtat de l'explotació i evitar el despoblament de les zones rurals. Si perden població, tanquen les escoles, costa trobar metges que vulguin anar-hi, tanquen els comerços i es deteriora el paisatge, la qual cosa vol dir que el medi rural té un problema greu. Per tant, l'agroturisme, i també el turisme rural, pot contribuir a vertebrar el territori i aportar un valor afegit a les explotacions. Així mateix, el coneixement del món rural des de dins pot fomentar el consum de proximitat i, en conseqüència, evitar l'abandonament de l'activitat agrària.

En tercer lloc, un altre aspecte que ocupa i preocupa el sector del turisme rural és la irrupció i proliferació dels habitatges d'ús turístic (HUT) en el medi rural, sobretot durant els darrers deu anys. Hi va haver acord entre els participants que la normativa en aquest sentit era clara i tractava els dos tipus d'establiments de manera diferent, amb un marc regulador i uns requeriments també diferents i que, per tant, ara més que mai calia posar en valor i fomentar els establiments de turisme rural enfront d'aquests HUT, en els quals el titular no cal que estigui arrelat al territori. Es va emfatitzar que darrere d'un establiment de turisme rural hi ha una manera d'entendre i concebre el territori i el seu

desenvolupament, on el titular —sigui pagès o no— està d'alguna manera lligat, cosa que no es pot garantir en un HUT, i en el qual l'establiment ha de complir uns estàndards mínims de qualitat. No obstant això, es va reconèixer que aquest fenomen s'està produint i que representa una competència directa per als establiments de turisme rural. A més, també es va fer visible el greuge comparatiu que hi ha entre uns establiments i altres pel que fa a la normativa i als requeriments per a l'obertura, que són més restrictius i complexos en els establiments de turisme rural i més laxos i ràpids en els HUT. D'altra banda, i en un altre sentit, també es va comentar que aquesta nova modalitat d'allotjament demostrava que el turisme rural està ben viu i en auge, i que en certs territoris, on era més difícil que els establiments de turisme rural s'implantessin (recordem que fins no fa pas gaires anys no es podia obrir un establiment de turisme rural en nuclis urbans de més de 1.000 habitants) els HUT representen una oportunitat perquè els nuclis rurals, amb un nombre superior d'habitants, puguin oferir allotjament.

En quart i darrer lloc, es va plantejar la qüestió de la sostenibilitat, com a gran concepte i paradigma dels nostres temps, que també ateny el sector del turisme. El plantejament fou de com el turisme rural encaixa dins aquest paradigma. *A priori*, el turisme rural ja és de per si una modalitat de turisme que s'adapta bé als cànons de la sostenibilitat, i així ho van posar de manifest alguns dels membres de la taula rodona, que van argumentar que aquest model de turisme, generalment no massificat, desestacionalitzat, vinculat al territori i que contribueix al desenvolupament local —no només en clau econòmica, sinó també patrimonial—, encaixa bé en aquest sentit. Malgrat això, també és cert que, en valorar la presència d'etiquetes o segells de certificació de bones pràctiques en matèria ambiental, es detecta una adhesió molt baixa en els establiments del sector. Tanmateix, un dels principals problemes esmentats és l'elevat cost econòmic que comporten l'adquisició i renovació d'algunes d'aquestes etiquetes per part dels titulars. Per un altre costat, i vinculat també amb el tema de la sostenibilitat, es va plantejar com afectava i s'ha de posicionar el turisme rural davant la implantació i previsió de nous projectes d'energies renovables —camps solars i parcs edícs— a Catalunya. En aquest sentit, les opinions ja van ser un xic més divergents, i si bé hi havia certa unanimitat que calia impulsar l'ús d'aquest nou tipus d'energia per caminar vers una sostenibilitat i descarbonització real del planeta, el que més recels aixecava era el seu emplaçament, previst en zones rurals que aposten pel turisme. Un dels arguments de pes envers la posició crítica del sector és que el principal actiu del turisme rural és el paisatge, un paisatge natural i/o cultural que cal preservar i salvaguardar per assegurar-ne els valors i l'atractiu, també de cara als visitants. Per això, aquest tipus de projectes poden suposar una amenaça i un impacte directe en el sector del turisme rural, ja que alteren el paisatge de l'entorn, no només des d'un punt de vista visual sinó també sonor. A més, en zones especialment sensibles i ja tensionades de per si, com pot ser l'altiplà central o les comarques

tarragonines, les quals aposten pel turisme rural, la presència de noves instal·lacions de renovables aixeca notables reticències en una part de la població, entre la qual es pot incloure el sector turístic. En definitiva, i per concloure, aquest és i serà un dels temes de debat i reflexió que donaria lloc a una altra taula rodona específica, ampliable, si calgués, al tema de l'ús de l'aigua.